

BĘDZIESZ MIŁOWAŁ PANA, BOGA SWEGO

Tekst przewodni: Pwt 6,5.

Zakres studium: Pwt 6,4-6; 7,9; 4,37; 10,15; 23,5; Mk 12,28-30; Ef 2,1-8; 1 J 4,19.

Część I: Przegląd

W całym *Starym Testamencie* słowo „miłość” występuje najczęściej w *Księdze Powtórzonego Prawa* i *Pieśni nad Pieśniami*. To podobieństwo między tymi dwiema księgami sugeruje szczególną naturę miłości cechującą się więzią. Ponieważ *Księga Powtórzonego Prawa* dotyczy w gruncie rzeczy przymierza, to znaczy *więzi* między Bogiem a Jego ludem, miłość jest w niej ważnym tematem. Niestety, *Księga Powtórzonego Prawa* nie zawiera jasnej definicji „miłości”. Miłość jest tajemnicą przewyższającą nasze zrozumienie (zob. Ef 3,17). W księdze tej jest przedstawiona w powiązaniu z Bogiem, bojaźnią i prawem.

Tematy lekcji

W tej lekcji poruszymy trzy złożone tematy i trudne pytania dotyczące każdego z nich:

- **Miłość i Bóg.** Czym jest miłość? Skoro Bóg wybrał swój lud, bo go umiłował, a nie dlatego, że oni Go umiłowali (Pwt 7,8), to czym jest miłość? Jeśli miłość zaczyna się od Boga i nie ma przyczyny w obiekcie miłości, to dlaczego Bóg miłuje? W odpowiedzi, z ludzkiego punktu widzenia, jak możemy miłować Boga, którego nie widzimy? (Zob. 1 J 4,20).

- **Miłość i bojaźń.** Jeśli „w miłości nie ma bojaźni” (1 J 4,18), jak możemy miłować Boga i jednocześnie się Go bać?

- **Miłość i prawo.** Jak możemy miłować Boga dobrowolnie, skoro otrzymaliśmy przykazanie miłowania Go? Jak możemy pogodzić nakaz i legalistyczny aspekt prawa ze spontanicznym charakterem miłości?

Część II: Komentarz

Przeczytaj Pwt 6,1-9.

Przykazanie (Pwt 6,1)

Konstrukcja pierwszego zdania - „To jest przykazanie” - wyraźnie wskazuje, że słowo „przykazanie” odnosi się do tego, co następuje: „ustaw i nakazów” (Pwt 6,1 BE; por. Pwt 5,1), których Bóg nakazał Mojżeszowi „nauczyć”. Zatem kiedy Mojżesz wypowiada pierwsze słowa - „to jest przykazanie” - nawiązuje do Dziesięciorga Przykazań, które właśnie wymienił (Pwt 5,1-20). Ponadto zaimiek określony przed słowem *micwah*, „przykazanie”, sugeruje zaakcentowanie. Przykazanie, do którego nawiązuje, jest nadrzędnym przykazaniem, *tym* przykazaniem, które obejmuje wszystkie. Ciekawe, że ten sam czasownik *cawah*, „przykazywać”, jakiego Mojżesz użył we wprowadzeniu, pojawia się w dalszej części tego fragmentu w powiązaniu z nakazem miłowania (Pwt 6,6). Także tam, podobnie jak we wprowadzeniu (Pwt 6,1), występuje w powiązaniu z czasownikiem „nauczyć”. To powtórzenie wyraźnie sugeruje, że przykazanie miłowania jest tym przykazaniem, które Mojżesz miał na myśli mówiąc „to jest przykazanie”. Zatem kiedy Jezus wskazuje przykazanie miłowania jako „pierwsze przykazanie” (Mk 12,29-31), zgadza się z mojżeszowym komentarzem prawa.

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Dlaczego przykazanie miłowania Pana miłości obejmuje wszystkie pozostałe przykazania? Dlaczego przykazanie miłowania bliźniego jest podobne do przykazania miłowania Boga, a nie inne, odmienne (Mk 12,31)?

Będziesz się bał Pana (Pwt 6,2 BT)

Z toku myślenia Mojżesza wynika, że celem „przykazania” jest, abyś „się bał Pana, Boga swego” (BT). Innymi słowy, miłować Boga znaczy, po pierwsze, „bać się” Go, uświadamiać sobie, że On istnieje i kim jest. Miłość wymaga istnienia osoby, którą miłujemy. Miłowanie Boga nie jest miłowaniem abstrakcyjnej zasady, głębokiej mądrości czy pięknej historii. Miłowanie Boga nie jest teologią czy kulturą tradycją. Miłowanie Boga jest miłowanie Go jako Osoby. Miłować Boga znaczy posiadać i kultywować wyraźne odczucie Jego obecności wszędzie i w każdej chwili. Bóg jest obecny nie tylko w miejscu modlitwy czy wtedy, kiedy się modlimy. Bóg jest z nami także w biurze, kuchni, sypialni, sklepie. Bóg jest obecny, kiedy jesteśmy między ludźmi i kiedy jesteśmy sami, w dzień i w nocy. (Zob. Ps 139,2-12).

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Co to znaczy miłować Boga jako Osobę? Dlaczego niemożliwe jest miłowanie Boga bez świadomości, że Bóg jest Osobą? Przeczytaj Koh 12,13-14. Dlaczego bojaźń Boża jest kojarzona z rolą Boga jako Sędziego?

Przestrzegając wszystkich jego ustaw i przykazań (Pwt 6,2)

Tak więc bać się Boga znaczy trwać w więzi z Nim, żyć stale w Jego obecności. Nie możemy miłować kogoś i jednocześnie próbować od Niego odejść. Miłość prowadzi do przykazań. Po pierwsze, miłość prowadzi do przykazań, bo Boże przykazania są wyrazem Jego miłości: „dlatego, że Jahwe was miłuje” (Pwt 7,8 BKR). Po drugie, miłość prowadzi do posłuszeństwa przykazaniom, gdyż miłujemy Pana: „tym którzy go miłują i strzegą jego przykazań” (Pwt 7,9). Zwróć uwagę, że hebrajska składnia tego wyrażenia sugeruje, iż złożenie *waw* („i”) należy rozumieć jako oznaczające objaśnienie: „którzy go miłują [to znaczy] strzegą jego przykazań”. Przestrzeganie przykazań nie jest dodatkiem do miłowania, ale treścią miłowania. Ponieważ miłujemy Boga, miłujemy także Jego prawo (Ps 119,70.92.97).

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Jak fakt, iż „miłować Boga” znaczy przestrzegać Jego przykazań, wpływa na twoje zrozumienie miłości? Jak odrzucenie Bożych przykazań wpływa na miłowanie Boga? Dlaczego przestrzeganie przykazań Bożych wiąże się ze zrozumieniem Osoby Boga i miłowaniem Go?

Będziesz tedy miłował Pana (Pwt 6,5)

Fakt, iż Bóg nakazuje nam miłować, nie jest problemem, gdyż „Bóg jest miłością” (1 J 4,8). „Miłować Boga” to najważniejsze przykazanie, gdyż nie może być inaczej - jest to absolutna konieczność ze względu na to, kim jest Bóg. Zatem ponieważ Bóg jest miłością, przykazanie to obejmuje całość naszej istoty. Miłość wypływa z serca, to znaczy z wnętrza, z tego co niewidzialne, z naszych najgłębszych myśli i uczuć, najbardziej podstawowych intencji. Co ciekawe, przykazanie kończące Dekalog - „Nie pożądaj” (Pwt 5,21) - zawiera pod koniec prawa wewnętrzny klucz do wszystkich przykazań. Nie wystarczy *mieć* prawo, *mieć* prawdę, wiedzieć, że nie powinniśmy mordować czy cudzołożyć. Więcej, nawet wstrzymywanie się od cudzołożenia czy mordowania nie wystarczy. Nie powinniśmy nawet myśleć o tym ani tego pragnąć (Mt 5,28).

Ponieważ „miłość” jest uczuciem, nasza odpowiedź miłości dla Boga jest odczuwalna, wypływa z naszego serca dzień po dniu (Pwt 6,6). Nie jest jedynie aktem pamiętania czy nadzieją na przyszłość. Jest obecna i obejmuje nasze codzienne życie. Miłowanie Boga, który jest zawsze obecny w swojej miłości miłości, jest czynieniem Boga ważnym w naszym codziennym życiu. Zatem miłowanie Boga, który miłuje, jest sumą wszystkiego, obejmuje „całość”. Nie tylko „z całego serca swego”, ale także „z całej duszy swojej”, czyli całą swoją istotą. I to jeszcze nie koniec. Ze względu na swój charakter, miłość oznacza intensywność. Nie możemy miłować Boga średnio czy letnio.

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Czy nasza miłość do Boga ogranicza się do posłuszeństwa Jego przykazaniom? Czy można miłować Boga nie przestrzegając Jego przykazań? Jeśli nie, to dlaczego nie? Jak fanatyzm wpływa na autentyczność naszej miłości do Boga? Dlaczego fanatyzm jest przeciwny miłowaniu Boga?

Będziesz je wpajał (Pwt 6,1.7)

Jak Mojżesz otrzymał polecenie nauczania Bożych przykazań (Pwt 6,1), tak my mamy ich nauczać (Pwt 6,7). Ponieważ nakaz nauczania Bożych przykazań wypływa z miłości Boga do ludzi, misja nauczania ich nie może wypływać z intencji stosowania przymusu czy pragnienia osobistych korzyści. Jeśli ludzie przyjmują Jezusa pod groźbą miecza czy dla korzyści, to nie zrozumieją znaczenia prawa Bożego ani istoty Boga. Ciekawe, że ten biblijny fragment został wybrany jako definiujący misję Izraela jako świadka Boga. W języku hebrajskim w pierwszym wierszu - „Słuchaj, Izraelu! Pan jest Bogiem naszym, Pan jedynie!” (Pwt 6,4) - litera *ajin* kończąca słowo *szema*, „słuchaj”, oraz litera *dalet*, kończąca ostatnie słowo, „jedynie”, tworzą słowo „świadectwo”. Dla starożytnych skrybów kopiujących *Torę* ta linia zawierała sedno tożsamości Izraela i jego misji jako ludu Bożego świadczącego światu wszędzie i w każdym czasie, dniem i nocą, przy narodzinach i śmierci, kim jest Bóg - ten niezwykły Bóg, który miłuje swój lud.

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Co oznacza nauczanie Bożych przykazań? Jakie jest powiązanie między wzmianką o wyjątkowym, jedynym Bogu, a wzmianką o Bogu miłującym, który pragnie być miłowany? Czy misja ogranicza się do prawa? Jak takie ograniczone rozumienie wypacza znaczenie prawa?

Część III: Zastosowanie

Przeczytaj Pwt 6,8-9. Ten fragment wraz z innymi (por. Wj 13,9.16; Pwt 11,8) jest używany jako źródło mające usprawiedliwić żydowską tradycję *tefillin* (filakterii) czyli niewielkich pudełeczek zawierających ten tekst, przywiązywanych do ręki i czoła między oczami. Choć nie istnieje przekonujący dowód stosowania tej praktyki

w czasach biblijnych jako dosłownego realizowania tego nakazu, tradycja ta wydaje się dość dawna, jako że jest wskazana w *Nowym Testamencie* (Mt 23,5) i pismach Józefa Flawiusza oraz niektórych artefaktach qumrańskich. Jasne jest jednak, że rytuał ten miał znaczenie symboliczne. Przyjrzyj się temu rytuałowi odwiedzając synagogę albo poszukaj wizualnych przykładów w internecie.

Zastanów się nad lekcjami wiary i pobożności symbolizowanymi w poszczególnych gestach tej praktyki:

• **Przywiążesz.** Prawo Bożę powinno być ściśle związane z naszą fizycznością. Przywiązanie sugeruje ideę wierności i więzi miłości z Bogiem.

• **Do swojej ręki.** Prawo Boże ma kierować naszymi czynami.

• **Między twoimi oczyma.** Prawo Boże powinno wpływać na nasze myśli i postrzeganie.

• **Wypiszesz je też na odrzwiach.** Prawo Boże powinno wpływać na nasze życie rodzinne.

Pytanie do omówienia i przemyślenia: Jak zrozumienie tej praktyki może pomóc nam w naszej więzi z Bogiem? Jak tego rodzaju praktyki mogą być szkodliwe dla naszej więzi z Bogiem? Przeczytaj Ap 14,9. Jak praktyka *tefilin* pomaga nam zrozumieć tożsamość Bożej reszty?